

MEHMET KAZIM VE ŞİİRLERİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

*Eda OKUR**

Geliş Tarihi: 25.11.2020

Kabul Tarihi: 18.12.2020

Atf Bilgisi: Hars Akademi
Uluslararası Hakemli Kültür-
Sanat-Mimarlık Dergisi

Sayı: 6

Sayfa: 379-393

Yıl: 2020

Dönem: Aralık

Özet

Mehmet Kazım, Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı'nda şiir, öykü, söyleşi, köşe yazısı gibi türlerde yazılar yazan, eser veren şair ve yazardır. 1955 İzmir doğumlu olan şairin okumaya ve şiire ilgisi küçük yaşlarda başlar. Önceleri sadece iyi bir okuyucu olarak edebiyatın büyüdü dünyasında gezinen şair; Jules Verne'den Victor Hugo'ya, Yaşar Kemal'e kadar birçok kitap okur. Romanlarla başlayan okuma merakı lise yıllarında şiire doğru evrilir. İlk okuduğu ve etkilendiği şairler; Orhan Veli, Cahit Külebi, Fazıl Hüsnü Dağlarca gibi isimler olur. Şairin, Nazım Hikmet şiirleriyle birlikte yazma arzusu eyleme dönüşür.

Akademik ve sosyal hayatında da şiirden hiç kopmayan şairin ilk şiiri 1989'da *Milliyet Sanat* 'ta yayımlanır. Şairin artık varlık göstermeyen süreli yayımlarda kalan şiirlerinin yanı sıra; *Eylül, Adam Sanat, Varlık, Yeni Biçem, Dize, Gösteri, Beşparmak Dergisi, Cumhuriyet Kitap, Sözcükler* gibi birçok gazete ve dergide de şiirleri yayımlanmıştır.

Bu çalışmada Mehmet Kazım'ın hayatı, şiire olan ilgisi, şiir anlayışı; şiirlerinde varoluş, yalnızlık ve yok oluş gibi izleklere yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Mehmet Kazım, Şiir, Varoluş.

* Giresun Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Yüksek Lisans Öğrencisi, Giresun, edaokur19@gmail.com / ORCID: 0000-0002-4578-4094.

A REVIEW ON MEHMET KAZIM AND HIS POEMS

*Eda OKUR**

First Received: 25.11.2020

Accepted: 18.12.2020

Citation: Hars Akademi
International Refereed Journal of
Culture-Art-Architecture

Issue: 6

Pages: 379-393

Year: 2020

Session: December

Abstract

Mehmet Kazım is a poet and a writer who writes articles in genres such as poems, stories, interviews and columns in Turkish Literature in the Republican Period. The poet who born in 1955, begins to be interested in reading and poetry at an early age. The poet who used to wander in the magical world of literature only as a good reader; reads many books, from Jules Verne to Victor Hugo to Yaşar Kemal. His reading curiosity, which started with novels, evolves into poetry during his high school years. The first poets he read and influenced are names such as Orhan Veli, Cahit Külebi, Fazıl Hüsni Dağlarca. His desire to write turns into action with Nazım Hikmet's poems.

The first poem of the poet, who never broke with poetry in his academic and social life, was published in Milliyet Sanat in 1989. In addition to the poems of the poet in periodicals that do not exist anymore, were also published in many newspapers and magazines such as Eylül, Adam Sanat, Varlık, Yeni Biçem, Dize, Gösteri, Beşparmak Magazine, Cumhuriyet Kitap, Words.

In this study, Mehmet Kazım's life, his interest in poetry, his understanding of poetry, themes such as existence, loneliness and extinction will be included in his poems.

Keywords: Mehmet Kazım, Poem, Existence.

* Giresun University, Social Sciences Institute, Department of Turkish Language and Literature, Graduate Student, Giresun, edaokur19@gmail.com / ORCID: 0000-0002-4578-4094.

Giriş: Şiir- Varoluş- Yalnızlık

Köklü bir geçmişe sahip olan Türk şiir geleneğini; halk şiiri, divan şiiri ve modern şiir olmak üzere sınıflandırmak mümkündür. 1920-1940 yılları arasında oluşan şiirin, içerik olarak yeni ve yeniden yana tavır sergilerken bunu eski şekil ve kalıplarla yaptığı görülmektedir. Bu dönem şiir anlayışı, eskiyi reddederken yeniyeye karşı da temkinli bir duruş sergilemekte, şiire eğitici bir misyon yüklemektedir.

1940-1960 yılları arasında gelişen Türk şiiri büyük değişimlere, radikal girişimlere sahne olmuştur. Bu yıllarda Toplumcu Gerçekçiler, Garipçiler ve İkinci Yeniler kendilerine has şiir anlayışları ile Türk şiirine yeni formlar, yeni bakış açıları bazen de yeni sözcükler kazandırmışlardır.

1970 ve sonrasında ise bağımsız şairler ve şiir anlayışları çoğalmıştır. Ülkenin içinde bulunduğu siyasi, sosyal ve ekonomik şartlardan, toplumsal gelişmelerden etkilenen şiir; geçmişten getirdiği birikime yeni eklemeler yaparak varlığını sürdürmeye devam etmiştir.

Son yıllarda modern şiir adı altında oluşturulan şiirlerin ortak temasının “bireyin yalnızlığı” olduğu görülmektedir. Özellikle televizyonun hayatımıza girmesi hep birlikte izlenen sinema eğlencesinin sona ermesine neden oldu, böylece insanların birbirleriyle, mahallesindeki, semtindeki diğer insanlarla arasına mesafe girdi. Ardından, birlikte gidilen pikniklerden, deniz kenarlarından vazgeçildi. Mahalle kültürü yerini apartman kültürüne bıraktı. İnsanlar kendilerini yavaş yavaş evlerinde tecrit etmeye başladılar. Teknolojinin hemen hemen her eve girmesiyle fiziksel yalnızlıklara psikolojik yalnızlıklar eklendi. Modern çağın insanı da içinde bulunduğu durumu betimleyen, gözlemleyen, zaman zaman bu durumu eleştiren şiirler yazdı. O şairlerden biri de Mehmet Kazım’dır. Şair, şiirlerinde en temelde varoluşu, yalnızlığı, evreni, insanı anlamaya ve anlatmaya çalışır. Varoluşsal yalnızlık şairi düşünceye, tefekküre yöneltir, kendi “ben” ini bulmaya sevk eder. Şair için yalnızlık, kendi içine, özüne yönelttiği bir meşale olur.

Mehmet Kazım’ın Hayatı

İzmirli bir ailenin çocuğu olan Mehmet Kazım, 27 Mart 1955’te köklerinin bulunduğu İzmir gibi yine bir Ege şehri olan Muğla’da dünyaya gelmiştir. Baba Bekir Kumpasoğlu üniversite mezunudur ve Ziraat Bankası’nda çalışmaktadır. İzmir Kız Lisesi mezunu olan anne Güler Kumpasoğlu ise ev hanımıdır. Mehmet Kazım’ın kendisinden on altı yaş küçük kardeşi Burak Kumpasoğlu ise gazetecilik mezunudur ancak tercihini, kitaplarla dolu bir dünyadan, sahafliktan yana kullanmıştır.

Eğitim hayatının ilk dört yılını Muğla'da geçiren şair, ilkokulu babasının tayini dolayısıyla Nazilli'de tamamlar. Burada da kalıcı olmayan aile, yine tayin nedeniyle, Hatay'ın Dörtyol ilçesine taşınır. Mehmet Kazım, ortaöğrenimine burada başlar. Bu tayin, aynı zamanda şairin Anadolu ile ilk tanışması olur. Uzunca bir yolculuktan sonra varılan bu memleketin, her yanı saran portakal çiçeği kokuları, şairi şaşırtan bir o kadar da etkileyen anılardan biri olarak bellekteki yerini alır: “[...] O zamanki şartlar altında yaptığımız yolculuk 25 saat sürmüş ve Anadolu'nun batı ve güney yarısını kat etmiştik. Kente yaklaştığımızda her yeri saran portakal çiçeği kokusu beni şaşırtmış ve çok etkilemişti.”¹

Dörtyol'da bir yıl kalan Kumpasoğlu ailesi bu kez tekrar aşına oldukları topraklara, Aydın Germencik'e dönerler. Şairin, Hatay Dörtyol'da Fransızca olarak başlayan ortaöğrenimi Aydın Germencik'te İngilizce olarak devam eder. Ortaokulu Germencik'te tamamlayan şair, liseye İzmir Namık Kemal Lisesi'nde başlar ancak liseyi de başladığı şehirde bitirmek nasip olmaz. Namık Kemal Lisesi'nde bir yıl okuyan şair, lise hayatını 1971'de Ankara Yıldırım Beyazıt Lisesi'nde tamamlar. Hemen ardından, hiç vakit kaybetmeden 1971-1972 döneminde Ankara Hukuk Fakültesi'ni kazanır ve bu okula kaydını yaptırır. Mehmet Kazım hukuk fakültesinde geçen üç yılın ardından, dönemin yoğun siyasi olayları nedeniyle fakülteden ayrılır. Bu süreçte Uğur Alacakaptan, Mümtaz Soysal, Uğur Mumcu gibi birçok aydın ve entelektüelle tanışıp sohbet etme imkânı bulan Mehmet Kazım, babasının emekli olmasıyla birlikte ailesiyle, hikâyenin başladığı yere, İzmir'e döner.

İzmir'e taşındıktan sonra, hedefleri tamamlanamamış ve hiçbir şehirde kalıcı bir düzen kuramamış olanlara has bir yorgunlukla, vazgeçmeyi değil, devam etmeyi seçen Mehmet Kazım, tekrar sınava girer. Bu kez, Dokuz Eylül Üniversitesi İnşaat Mühendisliği Fakültesini kazanır. Üniversiteye kadar başarılı ve kesintisiz devam eden eğitim hayatı, üniversitede elde olmayan nedenlerden dolayı sekteye uğrayan şair, ailesine yük olmamak adına hem okuyup hem çalışmayı seçer. Pazarcılıktan, sokak kitapçılığına kadar birçok işte çalışan Mehmet Kazım, bu süreçte bol bol gözlem yapma ve farklı insanlar tanıma imkânı yakalar. Ancak bu yoğun tempo, üniversiteyi altı buçuk yılda bitirmesine neden olur.

Mehmet Kazım'ın askerlik serüveni ise 1986'da Ankara/ Polatlı'da Yedek Subay Okulu'nda topçu sınıfı olarak başlar. Dört aylık bir eğitimin sonunda asteğmen olarak mezun olan şair, meslek kurası sonucu Milli Savunma Bakanlığı'na bağlı Sivas İnşaat Emlak Başkanlığı'nda mühendis- asteğmen olarak görev yapmaya başlar. Mühendis ve mimarların

¹Sanatçı ile 01.05.2020 tarihinde yapılan röportajda, sanatçının sorulara verdiği cevaplardan derlenmiştir.

oluşturduğu bu eğitilmiş kadronun görevi; askeri inşaatları denetlemek ve rapor hazırlamaktır. Mehmet Kazım, bir yıl sonra teğmen rütbesi ile askeriye terhis olur. İzmir’de üniversite okurken birçok işte çalışarak yeni insanlar, yeni hayatlar tanıyan şair bu kez aynı fırsatı askerlikte yakalar. Farklı köklerden gelen, farklı geleneklere sahip birçok insan tanır. Sivas yıllarında sanattan ve edebiyattan da çok uzak durmayan şair, yerel bir dergi olan *Eylül Dergisi*’nin de sanat danışmanlığını üstlenir. Bu süreçte zihinsel aktiviteler kadar bedensel aktiviteleri de ihmal etmeyen Mehmet Kazım, zaman zaman arkadaşlarıyla futbol oynar ve takımda stoper oyuncu olarak görev alır.

Askerlikten sonra iş hayatına atılan şair kamuda hiç çalışmamıştır. Mehmet Kazım, özel bir şirkette şantiye mühendisi olarak göreve başlar, kısa sürede şantiye müdürü ardından genel koordinatör olur. Uluslararası birçok şirkette de çalışan şair kendi şirketini kurar. İş hayatı Mehmet Kazım için sadece geçim kapısı olmuş, daha fazla bir anlam ifade etmemiştir. Zira kendisi hep, asıl işinin “şiir” olduğunu belirtmektedir: “[...] bana soranlara şiir hobim değil asıl işimdir demişimdir. Mühendislik hobim olabilir.”² Şair, karşılaştığı her yeni durumu ve tanıdığı insanları, bütün gözlem ve birikimlerini şiirini besleyen kılcal damarlar olarak değerlendirmektedir.

Evli ve iki çocuk babası olan Mehmet Kazım, okumayı, dinlemeyi ve izlemeyi sevmektedir. İyi bir klasik müzik koleksiyonuna sahip olan şair, sinemayı da yakından takip eder. Mehmet Kazım, kızı, eşi ve kedileri Tomris ile Ankara’da yaşamaktadır.

Edebiyata ve Şiire İlgisi

Evinde kitaplığı olan, düzenli okuma alışkanlığı kazanmış ebeveynlerin, çocuklarına aktarabilecekleri en güzel alışkanlık şüphesiz okuma sevgisidir. Kumpasoğlu ailesi, “*çocuk kulağından değil gözünden eğitilir*” sözünü destekler şekilde okuyan anne baba profili olarak çocuklarına olumlu rol modeller olmuşlardır.

Mehmet Kazım’ın okumaya, kitaplara ve edebiyata olan ilgisinin temelinde anne babasının yeri yadsınamaz. Şairin şu cümleleri de bu çıkarımı destekler niteliktedir; “*Okumayı öğrendiğimden bu yana kitaplarla dolu bir dünyada yaşadım hep. Julés Verne ile gerçek anlamda okuma serüvenim başladı sanırım. Ortaokuldayken Yaşar Kemal’in İnce Memed’ini ve Hugo’nun Sefiller’ini okumuştum.*”³

²“A.g.e”

³“A.g.e”

Okuma serüvenine romanlarla başlayan Mehmet Kazım'ın şiire olan ilgisi de orta okul yıllarına dayanır. İlk etkilendiği şiir Orhan Veli'nin "*Anlatamıyorum*"u olmuştur. Bu süreçte Cahit Külebi, Fazıl Hüsni Dağlarca gibi pek çok şairi okuyarak şiir dünyasını zenginleştirmeye çalışan şairin, şiirin büyüdü dünyasına kendini kaptırması ise lise yıllarına rastlar: "[...] gerçek anlamda etkilendiğim, beni çarpan şiirler lise yıllarında keşfettiğim Nazım Hikmet'le olmuştu. Saman Sarısı şiirini büyük hayranlıkla okumuş ve parça parça ezberlemiştim."⁴

Mehmet Kazım, Nazım Hikmet dışında Edip Cansever, Melih Cevdet Anday, Oktay Rıfat, Turgut Uyar, Cemal Süreya, Behçet Necâtigil, Mehmet Taner, Enis Batur, Süreyya Berfe ve Mahmut Temizyürek gibi şairlerin yanı sıra yeni kuşak şairlerden Azad Ziya Eren, Ömer Şişman gibi şairleri de okumaktadır.

Lisede, şiire meraklı bir okuyucu olmanın ötesine geçme arzusu ağır basar. Mehmet Kazım bu arzuya kayıtsız kalmaz ve şiir yazma girişimlerine başlar. O yıllara dair şunları söyler: "*Duygusal karalamalardı. Şiir denemez ama girişimdi işte. İlk şiirim bir aşk şiiriydi, kötüydü, yırttım attım bir zaman sonra. Sonraları toplumsal içerikli şiirler yazdım...*"⁵ Şair şiir eksenini, kendi şiir anlayışına en uygun zemine oturtmak için farklı şiir tarzları denemiştir. Toplumun diğer fertlerine nazaran daha hassas duyarlıklara sahip olan her sanatçı gibi Mehmet Kazım da dönemin atmosferinden etkilenmiş ve bu duyarlıkları dile getiren şiirler yazmıştır.

Şairin şiirleri, bugün varlık göstermeyen bazı dergilerde yayımlanmıştır. Şiirlerinin derli toplu bir şekilde yayımlanması ise 80'li yıllara tekabül etmektedir. *Milliyet Sanat Dergisi*'nde "*Cemal Süreya'nın Seçtikleri*" kısmında yer alan şiirinden sonra Mehmet Kazım adını, 1984'te *Genç Şairler Antolojisi*'ne yazdırmayı başarmıştır. O dönem *Varlık Dergisi*'nde yayımlanan bir şiiri ise şairi heyecanlandırmış ve gururlandırmıştır. Bu heyecan dalgalanmaları şiirin tutku haline gelmesini hızlandırmış ve şairi daha iyiyi, daha güzeli yazmaya sevk etmiştir.

Şair şiirlerinin başka insanlara ulaşmasından mutluluk duymakla birlikte o şiire artık müdahale edemeyecek olmanın tedirginliğini yaşar, bu tedirginlik genellikle her şairin yaşadığı "şiirim henüz tamamlanmadı" düşüncesinden ileri gelmektedir: "*Benim için en büyük güçlük hiçbir şiir için tamamlandı inancına bir türlü ulaşmamamdır. Bu duygu yaş*

⁴"A.g.e"

⁵"A.g.e"

aldıkça daha da keskinleşti... Şiiri yayınladığınızda sizin olmaktan çıkıyor bir anlamda. Bu paylaştığınız için güzel, ama artık müdahale edemeyeceğiniz için kötü sayılabilir.”⁶

Asıl odak noktası şiir olan Mehmet Kazım, edebiyatın diğer dallarına da mesafeli durmaz. 1998’de “*Tavla*” ile Samim Kocagöz Öykü Ödülü’nü kazanan şairin bunun dışında yayımlanmış bir diğer öyküsü de “*Arayıcı*” dır. Çok sayıda inceleme yazıları ile köşe yazıları da bulunan şairin bir de yayımlanmış söyleşi kitabı mevcuttur.

Şairin; *Yılkı Teknesi* adlı çalışması 1997’de “*övgüye değer dosya*” olarak ödüle layık görülmüştür. Eser, şairin farklı zamanlarda yazdığı şiirlerinin de bir araya gelmesiyle 1998’de yayımlanmıştır. Aynı dosya farklı bir yarışmada “*jüri özel ödülü*” nü alırken, bir başka yarışmada ise “*övgüye değer dosya*” ödülüne layık görülmüştür. Şairin ikinci şiir kitabı “*Kule*” ise 1998’de “*Yunus Nadi Şiir Ödülü*” nü kazanmıştır. 2003’te yayımlanan “*Kuyu*” ise şairin yayımlanmış son şiir kitabıdır.

Şiir Anlayışı

Şiir dünyasına okuyucu olarak adım atan Mehmet Kazım, Türk ve dünya şairlerini okumuş, çeşitli tarzlarda yazılan ve şiir değeri olan hiçbir şiire mesafeli durmamış, ön yargı ile yaklaşmadan farklı kaynaklardan beslenerek gelişmiş bir şairdir. Şair, başka bir şairin tesiri altında kalmaktan hiç korkmamış; her şairi ve şiiri anlamaya, anlayarak kendi anlamına ulaşmaya çalışmıştır. Şair etkilenmenin, taklit boyutuna varmadığı sürece, kötü bir şey olmadığı inancındadır. Ona göre her şair zamanla kendi sesini bulur, özgünlük devamlılığın ön şartı olduğu gibi taklit de kötü ve yok edicidir: “*Sanat şahsi ve muhteremdir düşüncesinden yola çıkarsak, kendi yolculuğum herkesten ayrı ancak herkesle aynı deltanın içindedir.*”⁷

Mehmet Kazım, yeni bir şiir dili oluşturmak adına yapay ve yaratıcılıktan uzak girişimleri de eleştirmektedir: “*Şiirin dilini Osmanlıca sözcüklerden kurarak, gizem, mistik temalar gibi öğeleri ön plana çıkaran çok sayıda şiir dolaşımında. Şiir bunları da kullanabilir elbette ama özenti, taklit kullanımlar sonucu kişisiz bir yığına dönüşüyor bu metinler*” (Kazım 2005: 140).

Şair, şiirin içerik ve biçim açısından onu oluşturan kişiden izler taşımak suretiyle karakter kazanabileceğinin altını çizmektedir. Birçok şair gibi Mehmet Kazım’ın da şiir

⁶“A.g.e”

⁷“A.g.e”

anlayışının oluşmasında yaşadıkları, okudukları, dinledikleri ve düşündükleri etkili olmuştur.

Şairin mesleği inşaat mühendisliğidir ancak Mehmet Kazım'a göre asıl işi şiiirdir, mühendislik olsa olsa gelir kapısı veya bir hobi olarak nitelendirilebilir. Yazarların, şairlerin birçoğu için yazmak; anlatmaktır, aktarmaktır, boşaltmaktır. Mehmet Kazım için ise yazmak; anlamak ve doldurmaktır. Hayatı, insanı, evreni, var oluşu anlamının anlamlandırmanın bir yoludur. Şairin şiir anlayışı “*anlamak*” üzerine kuruludur. Şiiri hayatının merkezine koyan Mehmet Kazım, bu konuda şunları söyler: “*Şiir yaşamın özüdür benim için. Hayatımdaki yeri belirleyicidir kuşkusuz. Yazmak zor bir eylemdir aslında. Ne yazarsanız yazın kimliğinizin izleri olacaktır yazdıklarınızda. Bu açıdan bakıldığında ürkütücüdür de. Yazdıklarınızı okuyanların önünde savunmasız, kalakalmışsınızdır [...]*”⁸ Mehmet Kazım; hayatı, korkuları, kaygıları, umutları, hayalleri ve hayal kırıklıkları ile güçlü ve zayıf yönleriyle yazdıklarında saklıdır. Gizli dünyasını yazdıklarıyla açık eden şair bir taraftan bu gerilimi yaşarken bir taraftan da anlaşılacak- anlaşılmamak endişesini taşır. Yine de kuvvetli bir duygu şairi yazmaya iter.

Mehmet Kazım, köklü bir geçmişi olan Türk şiir geleneğinin beslediği halk şiiri, divan şiiri ve modern şiir anlayışlarının hepsinden istifade etmiş, hepsini önemsemiştir. Şiirde genellemelere katılmayan şair, şiirin kategorize edilmesine ve birbirinden ayrı birimlere bölünmesine de sıcak bakmaz. Ona göre şiir, geçmişten gelen birikime bağlanarak, varlığını sürdüren dinamik bir yapı arz eder. Şiir, geçmişten günümüze ulaşan, daima varlık gösteren ve bu varlığı sürdürecektir bir olgudur. Nasıl ki geçmişin şiiri bugün okunuyor ise gelecekte de şimdinin şiiri okunacaktır.

İmge ve çağrışıma dayalı bir şiir anlayışı olan şair için amatör ruh, devamlılığın ve daha iyiye ulaşmanın ön koşuludur. Uzun bir serüven olan şiir yolculuğunda şaire göre asıl olan yolda olmaktır, şairin şu sözleri de bu düşünceyi destekler niteliktedir: “*Türk şiirinin içindeki diğer şairler gibi arayıştayım hep. Turgut Uyar'ın “Güzel Acemilik” dediği şeye inanırım. Yazdığım her şiir bir sonraki için temrin niteliğindedir benim için. Arayış, yolculuk biterse şiir de biter. [...]*”⁹

Başlangıçta anlatımcı şiirler yazan Mehmet Kazım, sonrasında İkinci Yeni'ye yakın durmuş, zaman içinde kendi çizgisini yakalamıştır. Sanatın şahsiliğine inanan şair, şiirde sözü olabildiğince azaltıp anlamı derinleştirmek istemiştir. Aynı zamanda şairin, üzerinde

⁸“A.g.e”

⁹“A.g.e”

çalıştığı yeni bir biçem bulunmaktadır. Şiiri ikili bir düzleme oturtmak suretiyle yukardan aşağı ve sağdan sola okunduğunda tek bir şiir olabilecek bir yapı üzerinde çalışan şairin amacı, anlam katmanlarını çoğaltmak, mümkünse sonsuz kılmaktır.

Şiirlerinde Varoluş, Yalnızlık ve Yok Oluş

Anlaşılmak ihtiyacının insanın varoluşsal sorunlarından biri olduğu düşünülürse, eyleme dönüşen her davranışın kaynağında bu ihtiyacın yattığı söylenebilir. Bu ihtiyacı en derinden hissedenler, duyarlıkları ve hassasiyetleriyle diğer insanlardan ayrılan sanatçılardır. Anlaşılmak gayesi; ressamın resminde, yazarın romanında, şairin şiirinde vücut bulur. Her sanatçı eseriyle var olmak, anlaşılmak ister. Mehmet Kazım'ı diğer sanatçılardan ayıran en temel fark bu noktada ortaya çıkmaktadır. Şair eserleriyle anlatmak değil anlamak amacındadır. Ona göre şiir; zamanı, tarihi, varlığı, inancı ve evreni anlamaya anlamlandırmaya çalıştığı bir kılavuzdur.

Şairin şiirlerinin ana izleğini çoğunlukla varoluş, insanın yalnızlığı, hiçliği, kaçış ve yok oluş gibi konular oluşturmaktadır. Şair, varoluşu daima hüznün ve endişe ile bir arada ele alır.

“[...]

Varoluş belki sessiz

bir patlama ya da üflenen çamur

Hangi öykünün öznesi olsam aynı

Bir kapı geçilirken, bana

gereken yalnızca kuşkudur

Geçer geçmez eşiği

Bir soru dilimliyor aklımı: Gerçek nedir

[...]” (Kazım 1999: 30-31).

Şaire göre yaratılışın başlangıcı, hikâyesi değişse de kahramanın başından geçenler benzerdir. Hayat denen hikâyede insanı daima canlı ve diri tutacak olan şey merakla karışık şüphedir. Bu merak bilmeye öğrenmeye karşı olan ilgidir ancak alınan cevaplar, varılan sonuçlar daima ikirciklidir.

*“yer yüzünden önce
tanıştım cesetlerimle
hiçlik neydi
varlık ne;
anladım
kalan da bendim
giden de
fark ettik suretlerim ve ben
ki
rahim;
düştüğümüz
ilk
kuyu*

[...]” (Kazım 2003: 34-35).

Mehmet Kazım, varlığı, yaradılışı, evreni anlamak; insanın yaşam serüvenindeki yerini gayesini bilmek peşindedir. Yaradılışı; sahipsizlik, tek başlılık, dünyaya fırlatılmışlık olarak yorumlayan şaire göre, ana rahmine düşmek de bir tür labirent olan hayatın başlangıç noktasıdır.

[...]

Alınmasa da olur bir bilet

yolculuk sandığımız intihar.

-Hem durmadan kendisini yakıyor

kuyusunda melek İsrâfil

bakıp yitirdiği sesine Sûr’un;

Hem yalnız bir düşmüş

fe

ye

kûn-“ (Kazım 2003: 65).

Şiir anlayışını varlık felsefesinin temellendirdiği şair, varoluş ve yaradılışı, yaşam denen bu kısacık çizgiyi, içine düştüğümüz bir kuyuya benzetir çoğu kez. Bu varoluşta bilinç ve tercih olmaması şairi sorgulamaya, mana arayışına iter. Üstelik bu mana arayışı sadece yaratılışla sınırlı kalmaz. Yok oluş ve hikâyenin sonu da şair için sorgulanmaya muhtaç olgulardır.

“[...]

Hiçbir kadının suretinde görünmez suretim

Sığınmam şarkıların duldasına

Durağı olmayan bir yolculuktur

Ve hep kendini anlatır şiir

Birileri duysun azalıyor sesim

Orada mısınız

[...]” (Kazım 1998: 71).

Mehmet Kazım, şiiri hayatının eksenine koyar, ondan biraz öteye gidemez, bilir ki giderse dengesi bozulur, diri kalamaz, kendisi olamaz. Hayat denen bu yolculukta her insanın yalnız yürüdüğünü, her anlam arayışının da biricik olduğunu bilen şaire, bu arayışta şiirleri rehber olur. Öyle ki bazen şiirin kendi kulağına fısıldadıklarını tüm dünyaya haykırmak ister.

“[...]

Okunmaz künyem çünkü bir tekneyim

Neler var yüreğimde sorulmaz

Oysa deniz kuşlarının korudum fırtınalardan

Orospu kahkahalara taşıdım denizcileri

Nice günler geceler gördüm bilinmez

Sular laciverte dönünce, özgürlük

Duyardım hep şimdi korkuyorum

Yaşamak istiyorum hem istemiyorum

İnliyorum gıcırđıyorum ey deniz

Yunuslara sor onlar bilir

Nedir bir peygamberin bağışlayan sabrı

[...]” (Kazım 1998: 10-11).

Şairin, kendisini terkedilmiş, unutulmuş bir tekneye benzettiğı bu şiirde de yine varoluş, yaradılış ve hayatı anlamlandırma gayesi sezilmektedir. Şair hayatın iniş çıkışlarını, kendi içinde barındırdığı çelişkileri, yaşadığı gelgitleri bu kez başıboş ve vefasızlıktan yakınan bir teknenin gözünden görür. İnsanı ve evreni kutsal metinler üzerinden anlamaya çalışan şair, birçok şiirinde olduğu gibi bu şiirde de deniz deyince birçok insanın hafızasında canlanan bir peygamber kıssasına telmihte bulunmaktadır.

“Ölümü düşündüm bir çınarın önünde

Üstelik kendi ölümümü

Öyle

nedensiz

durup dururken

Ben ölünce

Ne kalır geriye benden sonra

Bir şiir belki

Bu şiir belki

Hiçbir şey belki

Suya yazmışumdır kim bilir” (Kazım 1998: 72).

Şairin zihnini varlık, evren, varoluş gibi kavramlar kadar meşgul eden bir diğer olgu da yok oluştur. Bu yok oluş kimi zaman maddenin yok olmasını ifade ederken kimi zaman da hiçliği, anlamsızlığı işaret etmektedir. Her fani gibi şair de zaman zaman ölümü, kendi yok oluşunu ve geride bıraktığı dünyayı; hayattan eksilenin ardından devam eden yaşamı bilmek arzusundadır.

Türk Edebiyatındaki Yeri

Mehmet Kazım'ın şiirlerinin genelinde kendi içine bakışını, buradan edindiği izlenimleri görmek mümkündür. Şairin, daima ruhsal bir yolculuk içinde olduğu görülmektedir. Bu yolculukta belli bir varış noktası tayin edilmemiştir. Değerli olan varış noktası değil daima yolda olmaktır. Şairi besleyen ve hep daha güzelini üretmeye sevk eden güç de budur. Mehmet Kazım, hayat denen yolculukta edindiği izlenimleri, tanıdıklarını, okuduklarını, dinlediklerini, izlediklerini, yaşadıklarını biriktirerek, bazen damıtarak bu yolculuğu anlamlı kılar. Sorularının cevabının yine bu birikimde olduğunu bilir. “Hayat” denen de bu birikimi oluşturan şeylerin toplamından başka bir şey değildir. Sorularına bulunduğu her cevap onu yeni bir soruya sevk eder, bu hep böyle sürüp gider. İnsanın en temel ihtiyaçlarından biri olan “anlaşılmak” Mehmet Kazım'ın şiirlerinde yerini “anlamak” eylemine bırakır.

“Şiirin sessiz işçilerinden biridir Mehmet Kâzım... Şiir onun için, esinle geleni laboratuvara taşıyıp bitmez tükenmez deneyler yapılan bir tin olgusudur. Kuyu'daki ve Kule'deki adamın bilincinin ve ruhunun otopsisine çalışmaktadır o laboratuvarında; yalnızca şiirin bilebileceği bir episteme ile. Sonuçlarını sessizce paylaşır; anlaşılmayı beklemez, anlamayı yol edinmişlerin soyundan bir şairdir Mehmet Kâzım.”¹⁰

Varlığı, var oluşu sorgulaması; evreni, geçmişi ve geleceği kutsal kitaplar üzerinden tanımaya, anlamlandırmaya çalışması açısından şiirlerinde hermetik¹¹ unsurlara yer veren şairin bu özellikleriyle Asaf Halet Çelebi tarzına yakın olduğu düşünülebilir. Aynı zamanda felsefi derinliği olan, sade fakat katmanlı bir şiir anlayışı ile yazdığı şiirlerde Behçet Necatigil esintisi sezilmektedir. Şairin, şiirlerinin tamamında imge, çağrışım ve metafor zenginliği göze çarpmaktadır.

Mehmet Kazım'ın, Türk şiirine ve Batı şiirine aşına olduğu, şiir anlayışının oluşmasında yazmak kadar okumanın, anlamak ve anlamlandırmanın da etkili olduğu görülmektedir. Her ne kadar şair, şiir serüveninin başlangıcında toplumcu şiire sıcak baksa da sonrasında İkinci Yeni'ye yakın şiirler yazmış ve zaman içinde kendi tarzını oluşturmuştur. Bütün kaynaklardan beslenen şair, etkilenmekten korkmamış olabildiğince çok ve çeşitli şairi ve şiir anlayışını okuyarak kendi ses rengini yakalamıştır.

¹⁰<http://www.sabitfikir.com/siir/im> [Erişim tarihi: 29/10/2020]

¹¹[https://tr.qaz.wiki/wiki/Hermeticism_\(poetry\)#::~:~:text=Hermetisizm%20C5%9Ffir%2C%20ya%20da%20hermetik,do%20krinleri%20s%20B6zde%20yazar%20NeoPlatonik%20gelene%20k.](https://tr.qaz.wiki/wiki/Hermeticism_(poetry)#::~:~:text=Hermetisizm%20C5%9Ffir%2C%20ya%20da%20hermetik,do%20krinleri%20s%20B6zde%20yazar%20NeoPlatonik%20gelene%20k.) [Erişim tarihi:01/11/2020]

Sonuç

Okumuş bir aileye mensup olan Mehmet Kazım'ın, yetiştiği çevrenin de etkisiyle, kitap sevgisi ve okumaya olan ilgisi küçük yaşlarda başlar. Memur olan baba Kumpasoğlu'nun kısa aralıklarla tayininin çıkması nedeniyle aile sık sık yer değiştirir. Mehmet Kazım da bu vesileyle yeni coğrafyalar görür, farklı kültürlerden birçok insan tanır. 1955 doğumlu şair, ilk çocukluk yıllarında, o neslin çocukları gibi sokakta oyunlar oynayarak vakit geçirir. Okumayı öğrendikten sonra ise en yakın arkadaşları kitaplar olur. Türk ve dünya klasiklerine aşina olan şair, şiire de bu süreçte merak salar.

Henüz ortaokulda iken, farklı tarzda birçok şiir okuyup anlamaya çalışan şairin, şiir yazma girişimleri lise yıllarına uzanır. Şairin ilk şiirleri süreli yayımlarda yayımlanır, bazıları da artık varlık göstermeyen dergilerde kaybolup gider. İlk şiirlerini “*duygusal karalamalar*” olarak nitelendiren şair, ilerleyen süreçte anlatımcı bir şiir tarzı benimsemişse de bu tarz da ısrarcı olmaz.

Şairin şiir anlayışının oluşmasında; ülkenin farklı bölgelerinde yaşaması, farklı insanlar tanınması, özellikle üniversite yıllarında birçok farklı işte çalışarak hayata karşı tecrübe kazanması; okudukları, dinledikleri ve izledikleri; Türk ve dünya şiirine yabancı olmayışı; kendisini çok yönlü bir insan olarak yetiştirmesi etkili olmuştur.

Şairin, olgunluk döneminde oluşturduğu şiirlerin daha yalın ve anlam yükü açısından daha derin olduğu görülmektedir. Şair, şiirde sözü azaltıp, anlamı katmanlı bir hale getirmek niyetindedir. Mehmet Kazım, şiirin içeriğinde özgünlüğü yakalamayı amaçlarken, şekil ve yapıda da denenmemiş formlar üzerinde çalışmaktadır.

Mehmet Kazım, şiirleriyle anlatmak, anlaşılmaktan ziyade daima anlam arayışı içinde olmuştur. Şair için şiir, dünyayı anlamak yolunda başvurduğu ilk kaynak ve daima doğruyu gösteren bir kılavuz olmuştur. Bu anlama isteği, beraberinde birçok soru getirmiş, bulunan her cevap yeni bir sorunun habercisi olmuştur, böylece şairin zihninde ardı ardına açılan kapılar, şair için sonsuz bir yolculuğa dönüşmüştür. Şairin hayatında şiir, başat bir unsur olarak hep başköşede yerini almıştır.

Şiirleriyle dünyayı, evreni, insanı ve varoluşu sorgulayan; bu kavramları kutsal metinler üzerinden anlamaya çalışan Mehmet Kazım, imge ve çağrışımlarla örülü, yalın ve derin, aynı zamanda hermetik özellikler taşıyan bir şiir dili oluşturmuştur. Şiir serüvenine toplumcu çizgide eserlerle merhaba diyen şair ilerleyen süreçte İkinci Yeni'ye yakın durmuş, zaman içinde ses rengini yakalayarak kendi üslubunu oluşturmuştur.

Kaynaklar

Kazım, Mehmet (1998). *Yılıkı Teknesi*, İzmir: Mayıs Yayınları.

Kazım, Mehmet (1999). *Kule*, İstanbul: Yumuşak G Yayınları.

Kazım, Mehmet (2003). *Kuyu*, İstanbul: Everest Yayınları.

Kazım, Mehmet (2005). *Süreyya Berfe'yle Hayattan Şiire*, İstanbul: Dünya Yayıncılık.

Mehmet Kazım ile 01.05.2020 tarihinde yapılan söyleşi.

Sanal Kaynak

[https://tr.qaz.wiki/wiki/Hermeticism_\(poetry\)#:~:text=Hermetisizm%20%C5%9Ffir%2C%20ya%20da%20hermetik,doktrinleri%20s%C3%B6zde%20yazar%20NeoPlatonik%20gelecek.](https://tr.qaz.wiki/wiki/Hermeticism_(poetry)#:~:text=Hermetisizm%20%C5%9Ffir%2C%20ya%20da%20hermetik,doktrinleri%20s%C3%B6zde%20yazar%20NeoPlatonik%20gelecek.)

[Erişim tarihi:01/11/2020]

<http://www.sabitfikir.com/siir/im> [Erişim tarihi:02/11/2020]